

2016-10-14

Socialdepartementet

Enheten för familj och sociala tjänster

S2016/01918/FST

Ansvarig handläggare på RSMH - Anna Quarnström

Riksförbundet för Social och Mental hälsa, RSMH, lämnar härmed remissvar avseende betänkandet Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19)- ett betänkande av Barnrättighetsutredningen.

RSMH är medlem i Handikappförbunden, HSO, samt en del av Nationell Samverkan för Psykisk hälsa, NSPH. Som sådan har förbundet deltagit i remissarbetet inför denna utredning och RSMH ställer sig bakom de båda remissvaren till sin helhet. RSMH har även ett tillfälligt samarbete med Civil Rights Defenders och ställer oss även bakom detta remissvar. Utöver dessa skrivelser önskar förbundet dock vilja framföra följande;

RSMH bildades 1967 av personer med egen erfarenhet av psykiska funktionsnedsättningar samt psykisk och social ohälsa. Riksförbundet verkar på föreningsdemokratisk grund och är religiöst och partipolitiskt oberoende. Syftet är att aktivt motverka utanförskap och diskriminering för och mot personer med psykisk eller social ohälsa. Detta inkluderar personer som är att betrakta som barn enligt konventionen och svensk lag. Antalet barn som lever med psykisk eller social ohälsa, ökar i Sverige. Med anledning av detta känner vi oss manade att avlämna våra synpunkter på den nu avlämnade utredningen.

RSMH konstaterar, i likhet med många andra organisationer som bevakar barns rättigheter i någon form samt barnrättsutredningen, att samhället idag har betydande brister vilket innebär att barns rättigheter, så som de är formulerade i barnkonventionen, inte fullt ut efterlevs i praktiken. Barnrättighetsutredningen pekar på en rad brister. RSMH har flertalet exempel på områden där barnrättsskyddet är bristande men är ense med utredningen om problembilden vilket i

korthet är att barnkonventionen inte efterlevs. Utredningen syftar till att ge förslag på hur bristerna ska åtgärdas och lämnar därmed ett antal förslag;

- Förslag till lag om inkorporering av barnkonventionen,
- Barnombudsmannen föreslås få ett utökat uppdrag,
- införandet av en ny straffbestämmelse om misshandel av barn,
- Ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen.
- Att myndigheter som är centrala för att säkerställa barnets rättigheter får i uppdrag att göra den egna verksamheten känd, tillgänglig och anpassad för barn.
- En ny bestämmelse i förvaltningsprocesslagen (1971:291) och förvaltningslagen (1986:223) enligt vilken barnets bästa ska utredas och särskilt beaktas i ärenden och mål som rör barn,
- Tydligare koppling till barnkonventionen i utlänningslagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade avseende barnets bästa och barnets rätt att få framföra sina åsikter.

Om författningsförslagen godkännes av riksdagen föreslås lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2018.

Inledande synpunkter

RSMH konstaterar att regeringen, och tidigare regeringar, har haft inställningen att svensk lag erbjuder barn det rättsliga skydd som krävs i och med ratificerandet av barnkonventionen. Staten har dock ansvar, inte bara för att ha en lagstiftning som garanterar skydd utan även, att skyddet fungerar i praktiken. I och med att barnkonventionen undertecknades och ratificerades åtog sig staten ansvaret för att säkerställa detta. Många åtgärder gjordes också i lagtext och andra åtgärder för att säkerställa att barnkonventionen skulle bli verklighet i Sverige. Att barnkonventionen ändå inte efterlevs idag, över 25 år efter att den trädde i kraft, är ett underkännande av den svenska staten. Många har hyllat förslaget att göra barnkonventionen till svensk lag. Den som gläds åt att barnkonventionen blir svensk lag glömmar dock bort att barnkonventionen redan idag är en del av svensk lagstiftning. RSMH ser förslaget som ett sent erkännande av att barns rättigheter i allt för dålig grad efterlevs idag. Att bristerna får ett erkännande är viktigt för att det ska vara möjligt att föreslå lösningar på problemen.

Förslaget att göra barnkonventionen till svensk lag genom inkorporering

RSMH har länge velat att barnkonventionen ska bli svensk lag då det varit uppenbart att Sverige inte uppfyller FN:s barnkonvention och att barns rättigheter inte fullt ut skyddas. Förslagen som

barnrättighetsutredningen kommit med innebär dock inte per automatik att FN:s barnkonvention kommer att efterlevas. Förslaget är därmed otillräckligt.

Att barnkonventionen blir svensk lag har ett förstås ett starkt signalvärde och borde vara oproblemiskt men den nya lagen skulle samtidigt kunna innebära en del betydande svårigheter. I detta hänseende vill vi bland annat hänvisa till den kritik som yppats i JOs remissvar¹ samt Kammarrätten i Stockholms remissvar².

Med hänsyn till att problemen för våra barn med psykisk ohälsa inte i första hand är en dåligt formulerad lagstiftning utan att gällande lagstiftningen inte tillämpas på ett fördragskonformt sätt samt att det saknas effektiva incitament för beslutsfattare att följa lagen misstänker vi att förslaget att göra barnkonventionen till lag endast blir ett tomt slag i luften eftersom förslaget i sig inte innebär skärpningar i annan lagstiftning. Regeringens och utredarnas ambition är förstås god men vi ser att man missar målet något med detta förslag.

Tolkningen av barnkonventionen (om än som lag) kommer ändå i huvudsak vara upp till de inblandade myndigheterna (och ibland domstolarna) i varje enskilt fall. Där kommer ofta barnen till korta. Dessutom blir tillämpningen olika över landet. Vad vi hellre, eller samtidigt som barnkonventionen blir svensk lag, ser är bättre lagstiftning på områden som berör barn. Dessutom bättre tillsyn och sanktionsmöjligheter. Eftersom barns förmåga att klaga ofta är begränsad måste vi skapa bättre möjligheter för barn som får sina rättigheter kränkta att erhålla rättsligt stöd.

RSMH har ett antal huvudområden där bättre barnrättskydd vore att göra om lagstiftningen. Ett exempel på ett sådant område är barns rättigheter vid tvångsvård. Idag regleras barns rättigheter inte särskilt vad gäller tex psykiatrisk tvångsvård. Detta trots att barn är mer skyddsvärda och har andra behov än vuxna. Som konsekvens kan barn och unga därför hållas tvångsintagna på vårdavdelningar där det finns vuxna. Vi ser även fall där minderåriga tvångsvårdas på rättspsykiatriska enheter med dömda vuxna män.

Om tvångsvård och tvångsåtgärder vidtas ska det dokumenteras noggrant på ett sådant sätt att den unges rättigheter tillgodoses. En ung person som vill klaga på förhållanden under tvångsvård bör ha möjligheter till juridiskt stöd under och efter (inte bara då hen överklagar beslut).

---

¹ http://www.jo.se/Global/Remissyttranden/Remissyttrande%20R_29-2016.pdf

² http://www.kammarrattenistockholm.domstol.se/Domstolar/kammarrattenistockholm/Remissvar/2016/Remissvar_Betänkandet%20Barnkonventionen%20blir%20svensk%20lag%20SOU_2016-19.pdf

För att det ska vara möjligt att klaga på sin tvångsvård bör det inrättas bättre uppföljningsrutiner för den enskilde samt starkare krav vad gäller rätten till second opinion. Tillsynsmyndigheter bör även ges ökade möjligheter till att bedriva ett uppsökande och mer effektivt tillsyn där det bedöms vara nödvändigast, detta gäller barn inom tvångsvård i synnerhet eftersom många inte känner till sina rättigheter, saknar socialt skyddsnät som kan tillvarata deras rättigheter eller så är den tvångsintagne rätt för repressalier i form av sämre behandling³.

Ett annat område som har brister vad gäller säkerställande att barnens rättigheter ställs i första rummet är skolan. Barn som har särskilda i behov (observera att RSMH inte följer skollagens definition av särskilda behov vilken är en mycket snäv definition av termen särskilda behov utan menar merbehov i utbildningen orsakade av funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa som påkallar anpassningar av olika slag för att på samma villkor kunna ta del av utbildningen). Att erhålla skolskjuts (även som förskoleelev), anpassningar och stöd i undervisningen, en tillgänglig studiemiljö och eller hemspråksundervisning eller undervisning i teckenspråk är för vissa oerhört svårt. Trots det ankommer det på var och en, utan rätt till juridiskt stöd, att klaga på beslut härom på egen hand många gånger med långt sämre bevisläge än vad en skola och kommun kan uppstå till svar. Även här skulle det behövas en lagstiftning som skyddar barnen i större utsträckning.

RSMH ser inte att förslaget om att barnkonventionen kommer att leda till någon reell förbättring för barn i dessa situationer. Inte heller vad gäller vad gäller möjligheten och tillgängligheten till bättre preventiv vård och skyldigheter för kommuner och landsting att planera sin verksamhet så att barns rättigheter kan uppfyllas i praktiken vad gäller tillgänglig preventiv vård, stödinsatser och ekonomiska förutsättningar.

RSMH är med andra ord oroliga att en ny lag om barnkonventionen inte i sig kommer att leda till några större förbättringar. Samtidigt kommer medborgarnas förväntningar att öka i och med lagen. Det finns därmed en risk att lagen kommer att innebära att fler blir missnöjda. En situation att jämföra med en del av den problematik och kritik som följt efter att diskrimineringslagen utökades med en ny bestämmelse som innebar att bristande tillgänglighet klassades som diskriminering.

---

³ se tex barnombudsmannens utredning- bryt tystnaden. <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsman-nen/publikationer/arsrapporter/bryt-tystnaden-2014/>

Övriga förslag i betänkandet

RSMH ställer sig positiv till de förstärkningar som de övriga förslagen i betänkandet föreslår men anser att fler förslag på fler områden behövs.

RSMH anser i ett avseende att det är angeläget att utredningen kompletteras. Det gäller vad gäller arbetet med att höja kunskaperna om konventionen vid myndigheter, domstolar och andra aktörer. RSMH anser att de uppdrag som formuleras vad gäller ansvariga för att bistå i kunskapsutvecklingen ska innehålla krav på att berörda intressegrupper ska delta. Exempel på sådana grupper är *maskrosbarn*, *tilia* och organisationer vars medlemmar själva haft det svårt som unga och kan bidra till att nyansera bilden om vad som är barnets bästa i det enskilda fallet, liksom organisationer som representerar barn med psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar.

I övrigt hänvisas till de remissvar som RSMH också varit delaktig i.

Riksförbundet för Social och Mental hälsa

genom kanslichef *Kristina Båth sågänger*